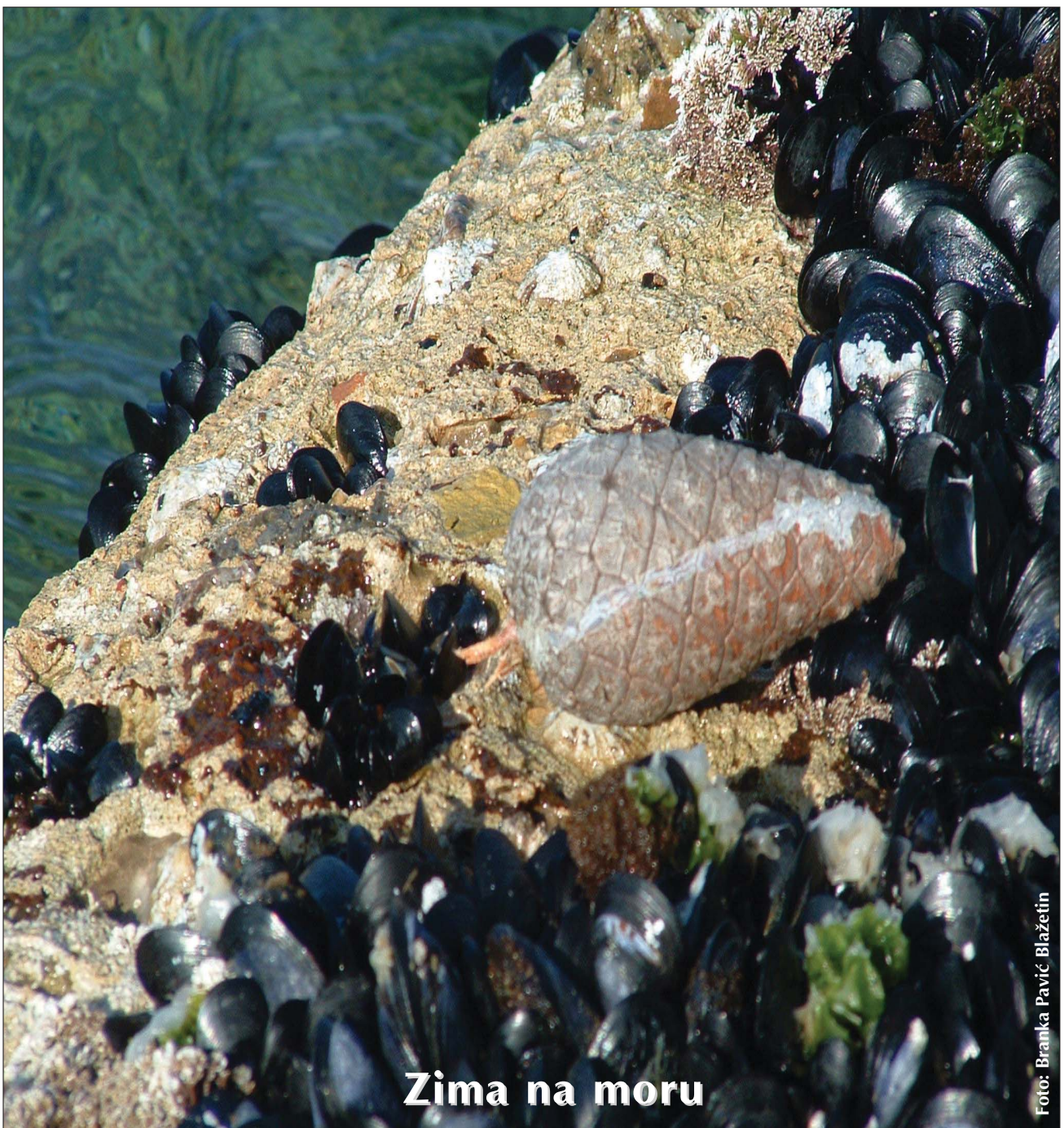

HRVATSKI glasnik

Godina XVI, broj 11

16. ožujka 2006.

cijena 80 Ft

Zima na moru

Foto: Branka Pavić Blažetin

Komentar

**Nedostatak
političke volje**

Obećanje – ludom radovanje ili tko čeka, taj dočeka? Ako je suditi po tome da unatoč primjedbama Ustavnoga suda ni nakon 12 godina nije riješeno parlamentarno zastupništvo manjina u Mađarskoj, čini se da se ispunjava prva narodna mudrost. Ako pak uzmemo da je nakon toliko vremena napokon došlo do izmjene Izbornog i Manjinskog zakona, postoji nada kako ćemo dočekati da će i manjine imati svoje zastupnike u zakonodavnom tijelu. No, nedostatak političke volje, kojim smo već nekoliko puta razočarani, ne daje nam previše optimizma.

Uoči izbora svi obećavaju da će parlamentarno zastupništvo manjina biti riješeno, a zatim se to obećanje odgađa četiri godine, da bi se na posljednjim sjednicama prijedlog odbacio, a zatim tražio krivac za neuspjeh. Čini se da je, osim povremenih istupa, kako se to pitanje mora riješiti, to samo puko obećanje bez stvarne želje da se ono i ostvari. Na žalost nedavni slučaj oko skidanja s dnevnoga reda prijedloga o povlasticama za izbor manjinskih zastupnika u mjesne samouprave, na posljednjoj sjednici Parlamenta, potvrdio je našu bojazan. Naprosto nema političke volje da se ono riješi. Onaj koji se obvezao, nije ispunio svoje obveze. Žalostno je što se odluke mogu donositi i ne izvršiti bez ikakvih posljedica. Tako su minimalni izgledi da će manjinski zastupnici, barem u onim naseljima gdje su u manjini, izboriti mjesto u općinskim vijećima. Možda je to prvi korak u reformi mjesne samouprave i u smanjenju broja članova u općinskim vijećima, što bi uistinu bilo žalostno. Podsjetimo samo na uvodni dio Zakona o pravima nacionalnih i etničkih manjina iz 1993. godine u kojem Zemaljska skupština (Parlament) ističe da sveukupnost manjinskih prava „nije dar većine i nije povlastica manjine, njihov izvor pak nije brojno stanje nacionalnih i etničkih manjina, nego se temelji na pravu slobode pojedinca uza štovanje društvenoga mira i pravu na različitosti“.

Dodajmo da toga nema bez pozitivne diskriminacije, kojom se većina brine o svojim manjinama.

S. B.

„Glasnikov tjedan“

„... samo to meni/csak az nekem ...“, slobodu tiska, pišu Petőfi i mladi ožujski intelektualci 1848. godine. Taj dan mađarski tisak slavi kao Dan tiska. Sloboda tiska danas je preduvjet svih sloboda, a bilo je tako i prije stoljeće i pol kada se krenulo od kavane Pilvax prema tiskari Landerer. Postoji i gornja granica slobode. Živimo u svijetu u kojem su sredstva javnoga priopćavanja u posljednjih desetak godina kao i globalizacijski tijekovi dostigli neslućen razvoj i razmjere. Znati informacije, značilo je i znači vlast. Nekad ju je dobar kralj posredovao svojim podanicima, čineći vezu između njih i izvanzemaljskoga svijeta. Nije se mnogo toga promijenilo. U globaliziranome svijetu tisak, informaciju i istinu diktiraju oni koji imaju sredstva za ostvarivanje javne komunikacije na globalnoj razini. Za to je potreban velik novac. Koliko je takvih? Veoma malo. Pišemo napise oslanjajući se na izjave govornika, priopćenja za tisak, internetski servis, koji unaprijed stvaraju i oblikuju poglede i stavove. Zamislite malu skupinu, zajednicu kako ona ostvaruje jednu od temeljnih ljudskih sloboda, pravo na tisak, na slobodu tiska. Manjinski tisak koji se koprcu u previranjima društvenih i političkih mijena, kaska za stvarima i tek stidljivo pokušava podignuti poklopac Pandorine kutije, moleći Boga da i na njegov oltar padne pokoja blagodat informacijskog doba koju bi trebalo iskoristiti. Ali možda je upravu u pojmu zajednice, „male zajednice“ snaga manjinskog tiska jer može formirati krug koji zanima ono što upravo taj tisak predstavlja i radi čega

postoji, na što se često zaboravlja. Zaboravljaju to čak i oni koji stvaraju manjinski tisak i manjinsko javno mnijenje. Tako se ovih dana kada se slavi Dan tiska, 15. ožujka, i mi, manjinski novinari, pitamo češće nego inače o ulozi i značenju tiska, o našem odnosu prema poslu koji obavljamo, odgovornosti koju pri tome imamo.

Prošlog vikenda u Baji održana je dvodnevna konferencija u organizaciji Ureda za nacionalne i etničke manjine na kojoj se zaključilo koliko su manjinske državne samouprave u posljednje tri godine dobile sredstava od države za preuzimanje ustanova u svoje vlasništvo. Utemeljiti, preuzeti to još i ide nekako, ali kako osigurati sredstva za rad i djelovanje, za zapošljavanje ponajboljih manjinskih stručnjaka upravo u tim ustanovama, kako ih zadržati i stimulirati, kako ostvarivati nove vrijednosti, u kojem smjeru ići dalje?

Ako možemo govoriti o događaju koji je obilježio tjedan iza nas, to je smrt „balkanskoga krvnika“ Slobodana Milošević u Haagu. On je 11. ožujka u ranim jutarnjim satima nađen mrtav u svojoj ćeliji. Nije doživio donošenje presude, čovjek koji je uzrokovao rat na prostorima bivše Jugoslavije, pokušavši ostvariti zamisao o velikoj Srbiji, rat u kojem je poginulo i stradalo stotine i stotine tisuća ljudi svih nacionalnosti. Smrt bez presude, nedorečena priča koja još uvijek nema svoga kraja, pitaju se analitičari, ili je to stvarni kraj jednoga razdoblja na Balkanu koje treba što prije zaboraviti.

Branka Pavić Blažetin

Okrugli stol predsjednika državnih samouprava, slijeva prvi dr. Mijo Karagić, predsjednik HDS-a

Županijska narodnosna smotra

Smotrom njemačke pjesme i glazbe u Općemu prosvjetnom središtu Nijemaca u Mađarskoj, u petak, 10. ožujka, u Baji je otvorena Županijska narodnosna smotra za djecu i mladež za 2006. godinu. Jedinstvena narodnosna smotra koja je u suorganizaciji Bačko-kiškunske samouprave, narodnosnih naselja, te manjinskih udruga odnosno samouprava pokrenuta još 1992. godine, a priređuje se svake dvije godine, osmi put zaredom, okupit će djecu i mladež hrvatske, njemačke, romske, slovačke i srpske manjine. U petak, 17. ožujka, festival se nastavlja Smotrom hrvatskoga plesa koja će se održati u Gari s početkom u 16 sati. Druga hrvatska priredba, Smotra hrvatske pjesme i glazbe, održat će se 28. travnja u Santovu. Završni gala program, na koji će poziv dobiti samo najbolji, prvi put se priređuje u Kirešu (Kiskőrös). S. B.

Aktualno

Prvi susret ustanova u održavanju državnih manjinskih samouprava

Stručno savjetovanje i razmjena iskustava

Preuzimanjem odgojno-obrazovnih ustanova, nadalje utemeljenjem kulturnih, znanstvenih i drugih ustanova od strane državnih manjinskih samouprava, ostvaren je pozitivan pomak u izgradnji kulturne autonomije – zaključeno je između ostalog na prvom susretu ustanova u održavanju državnih manjinskih samouprava, koji je u organizaciji Vladina Ureda za nacionalne i etničke manjine, održan 11.-12. ožujka u Baji. Konkretno, između 2003. i 2006. stvoreni su financijski i pravni uvjeti za preuzimanje i održavanje manjinskih ustanova, čiji je broj sada 34, a za to je u spomenutom razdoblju izdvojeno ukupno 1,7 milijardi forinti.

Na dvodnevnom susretu upriličenom u Općemu prosvjetnom središtu Nijemaca u Mađarskoj, jednoj od prvih ustanova koja je u do danas jedinstvenom ustroju još koncem 90-ih godina krenula putem izgradnje kulturne autonomije, okupilo se gotovo stotinu sudionika svih nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj.

Nakon pozdravnih riječi organizatora, predsjednika Ureda za nacionalne i etničke manjine **Antala Heizera**, i domaćina **Erzsébet Knáb**, ravnateljice njemačkoga prosvjetnog središta u Baji, u okviru plenarne sjednice čuli smo najprije uvodna predavanja, a zatim i referate voditelja nekoliko manjinskih ustanova.

Pročelnik Vladina Ureda za nacionalne i etničke manjine **Martin Ispanović** osvrnuo se ukratko na raspodjelu financijskih sredstava iz posebnog fonda u razdoblju između 2003. i 2006. godine, koji je namijenjen za preuzimanje odnosno održavanje manjinskih ustanova. Iako se zakon o pravima nacionalnih i etničkih manjina iz 1993. godine načelno zauzeo za izgradnju kulturne autonomije, po njegovim riječima, uvjeti za preuzimanje i osnivanje manjinskih ustanova u održavanju državnih manjinskih samouprava stvoreni su tek 2003. godine izmjenom zakona o javnom obrazovanju iz 1993. godine i utemeljenjem posebnoga novčanog fonda u početku u Uredu predsjednika Vlade, a zatim u proračunu Ureda za nacionalne i etničke manjine. Prije toga do dodatnih sredstava moglo se doći samo putem raznih natječajâ i intervjenskog fonda, a u tom razdoblju financijska potpora dodijeljena je znanstvenim ustanovama, santovačkoj hrvatskoj školi i slovenskom radiju. Utemeljenjem spomenutog fonda prve dvije godine s 440 milijuna, a prošle i ove godine s 488 milijuna forinti, stvarna potpora za četiri godine bila je 1,723 milijardi forinti. Dok je 2003. godine potporu dobila 21 ustanova, sada je to dobilo 34 ustanove, od kojih je devet odgojno-obrazovnih, 19 kulturnih, tri znanstvene i tri ine ustanove.

Pravni referent Ureda **Attila Buzal** podsjetio je na brojne pravne nedostatke s kojima su se susretali tijekom preuzimanja manjinskih ustanova, više puta kao primjer spomenuvši pionirski put santovačke hrvatske škole. Naglasivši uz ostalo da su državne manjinske samouprave međudobno prepoznale kako se kulturna autonomija može ostvariti samo putem održavanja vlastitih ustanova, on je ukratko naveo načine ostvarenja. Može se utemeljiti nova ustanova, može se preuzeti već postojeća, a postoji i mogućnost i za više suodržavatelja, za što je primjer upravo Njemačko opće prosvjetno središte u Baji. Nije bilo lako, ali danas već u održavanju manjinskih samouprava ima

nekoliko obrazovnih ustanova, s više stotina djece i zaposlenih, što nije zanemarivo. Premda one preuzimaju zadaće mjesnih samouprava, odnosi s ranijim održavateljima nisu uvijek najbolji.

Na bajskome je skupu priređen i okrugli stol predsjednika državnih manjinskih samouprava. Kako je uz ostalo naglašeno, samo ukrajinska i armenska zajednica nemaju u održavanju svoje ustanove. Među preuzetim ustanovama ističu se klasične, odgojno-obrazovne ustanove, a među novoutemeljenima su znanstveni zavodi, kazališta, zavičajne kuće, dokumentacijska i informativna središta itd. Po broju i šarenilu ustanova ističu se hrvatska, njemačka i slovačka manjina. Prema Antalu Heizeru, sa svojih devet ustanova Slovaci prednjače u preuzimanju i održavanju manjinskih institucija, Nijemci su najraznovrsniji, a Hrvati u Mađarskoj primjer su dobre suradnje s matičnom domovinom, o čemu svjedoči Kulturno-prosvjetni centar u Vlačićima na Pagu.

Dr. Mijo Karagić tom je prigodom naglasio da je Hrvatska državna samouprava među prvima prepoznala važnost kulturne autonomije, koja se može ostvariti jedino s institucionalnim zaledem. Ona danas održava santovačku hrvatsku školu, utemeljila je Kulturno-prosvjetni centar u Vlačićima na Pagu, izdavačku kuću Croaticu, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Kršćanski muzej, a nastoji proširiti mrežu dvojezičnih škola, podupire izgradnju pečuške hrvatske gimnazije, pečuškoga Hrvatskog kazališta, a uključit će se i u rješavanje problema oko Bazičnog muzeja u Mohaču.

Kako je na popodnevnoj plenarnoj sjednici, koja je posvećena izvješćima ravnatelja pojedinih manjinskih ustanova o njihovom radu nakon preuzimanja, odnosno utemeljenja, dopredsjednik Ureda Đuro Popović istaknuo je: santovačka hrvatska škola primjer je kako je jedna mala seoska škola postala suvremenim školskim središtem i rasadnikom hrvatske inteligencije. Ravnatelj **Joso Šibalin** u svom je predavanju predstavio santovačku školu od njezina utemeljenja 1946., preko financijskih poteškoća 90-ih godina te preuzimanja ustanove sa strane Hrvatske državne samouprave 2000., odnosno 2004. godine, do najnovijih razvojnih planova i izgradnje novog učeničkog doma. Među predavačima je bio i ravnatelj Croatiae **Čaba Horvath**, koji je govorio o uspjesima neprofitne izdavačke i informativne kuće, u okviru koje osim izdavaštva djeluje tjednik Hrvatski glasnik, i najnoviji projekt internetski Radio Croatia. Među problemima upozorio je na financijske poteškoće, ali i na nepovoljni položaj neprofitnoga društva, kojemu su uskraćene mogućnosti na raznim natječajima. Jednako tako spomenuo je i problem oko

izdavanja udžbenika, i birokratske i financijske naravi.

Nakon plenarne sjednice, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj **dr. Ernest Barić** izrazio je mišljenje da bi na ovakvim skupovima trebalo govoriti i o položaju visokoškolske naobrazbe, te probleme oko samostalnosti Hrvatske katedre u Pečuhu. S druge strane, zauzeo se za autonomiju znanosti i znanstvenih ustanova nacionalnih i etničkih manjina, smatrajući da je ona više nego opravda jer i pripadnici nacionalnih manjina daju svoj porenzi doprinos.

U nedjelju je susret nastavljen po sekcijama za školstvo, kulturu i medije te gospodarstvo, a bila je to prigoda za upoznavanje i razmjenu iskustava, jednom riječju za razmišljanje naglas. Hrvatsku manjinu i hrvatske ustanove zastupali su ravnatelj santovačke škole Joso Šibalin, tajnik Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj mr. Stjepan Blažetin i ravnatelj Croatiae Čaba Horvath. Općenito je zaključeno da su ovakvi susreti veoma potrebni i korisni, a predloženo je da se oni ubuduće organiziraju češće i po malim radionicama.

U svom zaključku na kraju dvodnevnog susreta, predsjednik Ureda Antal Heizer, unatoč pozitivnom pomaku i utemeljenju posebnoga financijskog fonda u državnome proračunu, ocijenio je nedostatkom da su nadležna ministarstva ostala po strani kada je riječ o osiguranju stručnih uvjeta za rad manjinskih ustanova. Na tome je ubuduće nužno poraditi, jer to nije interes samo manjina, već i mađarske države.

Tekst i slike:
S. Balatinac

Ustanove u vlasništvu Hrvatske državne samouprave

ZAGREB – U organizaciji Ministarstva kulture Republike Hrvatske održana je se 4. međuvladina konferencija, koju je otvorio predsjednik Vlade Republike Hrvatske dr. Ivo Sanader. Konferencija, koja se svake dvije godine organizira u okviru Sveeuropske strategije biološke i krajobrazne raznolikosti ima ključnu ulogu u promicanju sveeuropske suradnje, radi zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti do 2010. g. To je, naime, cilj na koji su ministri prirode i okoliša 53 europske zemlje obvezali svoje države 2003. godine. Konferencija je ponudila forum za europske vlade kako bi oblikovale europsko stajalište koje će biti usvojeno na Konferenciji stranaka Konvencije o biološkoj raznolikosti, koja će se održati u Curitiba u Brazilu od 20. do 31. ožujka 2006. g.

OSIJEK – Ogranak Matice hrvatske Osijek raspisao je natječaj za neobjavljeni prozni rukopis. Natječaj je otvoren od 20. veljače do 20. srpnja 2006., a prijaviti se mogu prozni rukopisi: priče i romani koji prethodno nisu objavljeni. Žiri u sastavu: Julijana Matanović, Mirta Bijuković i Ivan Trojan, rezultate natječaja objavit će do 10. studenoga, a nagrađeni rukopis bit će objavljen te honoriran s 5 000 kn. Uvjeti natječaja:

- Na natječaj se primaju samo neobjelodanjeni cjeloviti prozni rukopisi pisani hrvatskim jezikom.
- Rukopis može biti pisan pisačim strojem ili na računalu.
- Rukopis se šalje u tri primjerka.
- Rukopis se ne vraća.
- Nagrađeni rukopis honorirat će se s 5.000 kn, tiskat će ga Ogranak Matice hrvatske Osijek u biblioteci „Književna revija” te se pobrinuti za sve promotivne aktivnosti.
- Rukopis se šalje pod šifrom od šest znamenaka. Nigdje ne smije biti naznačeno autorovo ime i prezime ili bilo kakvi drugi osobni podaci. Nakon okončanja natječaja bit će objavljen naslov nagrađenoga rukopisa. Nakon toga autor nagrađenoga rukopisa treba se javiti sa šifrom pod kojom je rukopis prijavio te pripadajućim osobnim podacima na broj telefona: 031 283 499. Rezultati natječaja bit će objavljeni do 10. studenoga na službenoj web-stranici Ogranka Matice hrvatske Osijek (www.maticahrvatskaosijek.hr).

Rukopise šaljite na adresu:
Ogranak Matice hrvatske Osijek, Strossmayerova 1/I, 31 000 Osijek, s naznakom: Natječaj za rukopis.

Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj
1065 Budapest, Nagymező u. 49.
Tel., fax: (+36-1) 269-1974
Predsjednik: Ernest Barić
(7636 Pécs, Derék-réti u. 3., Tel.: 72/448-335)
E-mail: hramouprava@chello.hu
Internet: www.croatia.hu

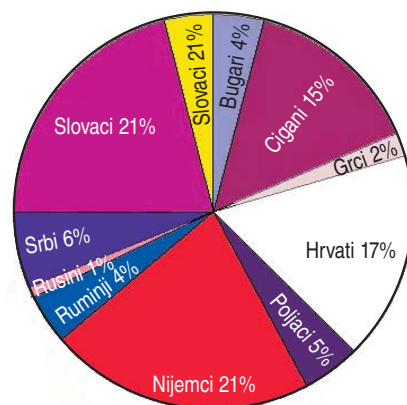
Kulturno-prosvjetni centar i odmaralište Hrvata iz Mađarske na otoku Pagu
(Zavičaj d.o.o.)
Vlašići, Sv. Jeronima 7. (otok Pag – Hrvatska)
Tel.: 00-385-23-616-038
Ravnatelj: Ladislav Gujaš
E-mail: hramouprava@chello.hu
Internet: www.croatia.hu

Kršćanska zbirka Hrvata u Mađarskoj
9734 Peresznye, Hunyadi u. 9.
Voditelj: dr. Mijo Karagić
Tel.: (+36-1) 303-5636,
fax: (+36-1) 303-5636
E-mail: hramouprava@chello.hu
Internet: www.croatia.hu

Hrvatski vrtić, osnovna škola i učenički dom
6525 Hercegszántó, Vöröshadsereg u. 17.
Tel., fax: (+36-79) 554-313
Ravnatelj: Josip Šibalin
E-mail: horvatskola@nidocom.hu
Internet: www.croatia.hu

Nonprofitno poduzeće za kulturnu, informacijsku i izdavačku djelatnost Croatica Kht.
1065 Budapest, Nagymező u. 49.
Tel.: (36-1) 269-1974,
fax: (+36-1) 269-2811
Ravnatelj: Čaba Horvath
E-mail: croatia@croatia.hu
Internet: www.croatia.hu

Potporna manjinskim ustanovama između 2003. i 2006. godine u postotcima

Potporna za preuzimanje i održavanje manjinskih ustanova između 2003. i 2006. godine, izražena u forintama

Manjina	2003. - 2006. ukupno			
	djelovanje	akumulacija	potpora	Podjela u postotcima
bugarska	46,236,000	19,006,400	65,242,400	4.06%
ciganska	173,000,000	63,000,000	236,000,000	14.67%
grčka	33,000,000	0	33,000,000	2.05%
hrvatska	110,159,000	161,776,000	271,935,000	16.90%
poljska	48,092,800	26,505,000	74,597,800	4.64%
njemačka	231,280,116	116,446,238	347,726,354	21.61%
armenska				0.00%
rumunjska	38,500,000	27,650,000	66,150,000	4.11%
rusinska	13,010,000	890,000	13,900,000	0.86%
srpska	68,600,000	18,400,000	87,000,000	5.41%
slovačka	292,013,000	60,465,446	352,478,446	21.91%
slovenska	57,400,000	3,500,000	60,900,000	3.79%
ukrajinska				0.00%
Ukupno:	1,111,290,916	497,639,084	1,608,930,000	100.00%
potpora 2006. godine		107,500,000		
Sveukupno:	1,111,290,916	605,139,084	1,716,430,000	

Izvor: NEKH

Intervju

Trideset godina u novinarstvu

„Hrvat kod Mađara, Mađar kod Hrvata”

Jože Mihović, Hrvat iz Sumartona, već trideset godina radi kod županijskog lista Zalai Hírlap, a deset godina njegov je odgovorni urednik, odnosno zamjenik glavnog urednika.

Razgovor vodila: Bernadeta Blažetin

Jože Mihović rođen je u Sumartonu od hrvatskih roditelja, bio je učenik tadašnje Hrvatskosrpske gimnazije na Trgu ruža u Budimpešti. Poslije mature nastavio je školovanje u Baji na Visokoj učiteljskoj školi. S učiteljskom diplomom radio je u Hrvatskosrpskoj osnovnoj školi u Budimpešti, u sumartonskoj osnovnoj školi, a poslije ženidbe u Letinji. Izvanredno je studirao mađarski i ruski jezik na pečuškoj visokoj školi. Godine 1976. zaposlio se kod županijskog lista Zalai Hírlap, i to želi raditi sve do mirovine. Otac je jedne kćeri, odvetnice.

Posjetivši g. Mihovića u uredništvu, imala sam dojam da on uživa u svome poslu, i nakon deset godina novinarstva govori s polemom o svome poslu radujući se svakom uspjehu.

Hrvatski jezik i danas dobro govori, i njegova je pažnja usmjerena prema hrvatskim sadržajima. Svojim je duhom „zarazio” čak i ženu, jer i ona obožava Jadransko more i dalmatinske klape.

Učili ste za učitelja, pa kako ste ipak postali novinar, i kada ste započeli pisati?

– Već za vrijeme svoga školovanja sam katkad poslao neki članak u Narodne novine, usporedno i u Zalai Hírlap, a također dok sam radio kao učitelj. Pisanje mi je uvijek bilo blisko i osjećao sam da to i želim raditi. Dok sam Radio u Letinji, jednom me je potražio zamjenik glavnog urednika županijskog lista Sándor Hary i pozvao me da radim za njih. Nisam se dvoumio, znao sam, ako želim koraknuti prema onom što volim, treba to učiniti, premda sam volio i predavati, ali novinarstvo mi je nudilo veću perspektivu. Prvo sam radio u knjižskom uredništvu, zatim već u Jegersegu.

Tijekom trideset godine novinarstvo je prešlo kroz golem razvoj, kako ste vi to osjetili na svojoj koži?

– Kada sam ja postao novinar, radili smo zapravo pod diktaturom. Ako je tko želio biti novinar, trebao se prilagoditi uvjetima, drugačije se nije moglo raditi. Poslije društvenih promjena postali smo odista slobodni, može se pisati o svemu, no to ne znači da smo potpuno slobodni. Novinar treba biti vrlo oprezan, jer za čas se može naći na sudu. Sloboda je velika, ali treba i vrlo mnogo raditi. Radi se s manje ljudi nego prije, a stranice i tako treba popuniti. Razvoj tehnike opet daje velike mogućnosti, treba se informirati.

Danas već kakva vijest vrlo brzo može stići u uredništvo, i da već sutradan bude u novinama. Računalna tehnika jako ubrzava taj posao.

Vi već dugo živite u Jegersegu, daleko od svojega rodnog sela, od Hrvata, odakle potječete. Može li se očuvati u takvome mađarskom okružju hrvatski identitet?

– Moram reći da je teško, ali čovjeku to dolazi iznutra, premda sam često osjećao da ne pripadam nikamo, jer među Mađarima smatrali su me Hrvatom, a među Hrvatima Mađarom, no ja se smatram Hrvatom, imam čak i hrvatsko državljanstvo, ali podjednako cijenim jednu i drugu kulturu i jezik. U početku me je smetala ta dvojnost, a danas sam se već pomirio s time, mislim da sam time čak i bogatiji, mogu pratiti dvije kulture. Održati identitet pokušavam tako da sam u stalnoj vezi sa svojim rodnim selom, često idem u Hrvatsku, svaku večer gledam hrvatski dnevnik, čitam tjednik Hrvatski glasnik, slušam pečuški radio, imam veze s hrvatskim novinarima, čitam Vjesnik, Večernji list. To sve volim, to mi sve treba kao ribama voda. Inače održavam vezu i s Hrvatima u gradu. Već smo razmišljali i o tome da pokušamo osnovati manjinsku samoupravu. S ravnateljem Martinom Lukačem smo već pobrojili tridesetak Hrvata, a uračunamo li i članove obitelji, uspjelo bi, a vjerojatno ima i takvih ljudi koje ne poznajemo.

Dakle, ubuduće biste sudjelovali u javnom životu hrvatske manjine? Ako bi došlo do toga, biste li se prihvatili neke dužnosti npr. u Hrvatskoj državnoj samoupravi?

– To baš i ne bih, jer mi posao ne dopušta da odlazim više puta na sastanke. Inače, još za vrijeme DSJS-a bio sam u odboru za tisak, ali činilo mi se da to baš nema smisla. Mislim da među Hrvatima ima vrlo aktivnih ljudi, međutim, čini mi se da je manjinsko politiziranje zatvoren krug u koji novi ljudi teško mogu stupiti, ma kako su nadareni. Nekim osobama sve to tek je etnobiznis. Unatoč tome sigurno da ne bih odbacio onaj poziv koji je, recimo, u vezi s medijskim savjetovanjima ili radom.

Što je vaše mišljenje o Hrvatskome glasniku?

– U vezi sa sadržajem nemam osobitih primjedaba. Meni kao čitatelju daje dovoljno informacija, saznajem dosta toga o manjin-

skim problemima, događanjima. Radovao bih se da je tehnički bolje dotjeran, i u tome, ako treba, rado pomazem. Mislim da je najveći nedostatak u širenju lista. Ja kao pretplatnik ne dobivam ček da sredim svoje novčane dužnosti, osim toga tjednik katkad i ne dođe navrijeme i o tome bi trebalo intervenirati.

U županijskom listu dosta se vijesti objavljuje o hrvatskim naseljima i priredbama, ali manje se piše o dubljim pitanjima hrvatske manjine. Niste li možda razmišljali o nekakvom prilogu za manjine?

– To je istina. Neko vrijeme imali smo rubriku za manjine pod naslovom Hétszínvirág. Objavljivali smo pjesme na dva jezika. To je radio novinar koga je to interesiralo, ali on je na žalost otišao. Istovremeno mislim da neprekinutim objavljivanjem manjinskih napisa veću površinu dobivaju naša naselja, ali ako ćemo opet imati novinara koji to rado radi, možda ćemo ponovno pokrenuti tu stranicu.

Kako biste saželi trideset godina, i imate li planova?

– Zadovoljan sam, radim ono što volim i čemu sam uvijek čeznuo. Imam i neke uspjehe. Na nekom europskom natjecanju prva stranica i stranica za vikend našega lista, koje ja uređujem, dospjele su na prvo mjesto. Kada pođem u mirovinu, volio bih velik dio vremena provesti na mome voljenom moru.

Želim Vam zdravlja i još mnogo uspjeha na poslu i u privatnom životu, te da se skupa s jegerseškim Hrvatima uspijete organizirati.

Hrvati u Vojvodini**Pokušaji odnarođivanja**

Manjinska politika u Vojvodini prijeporna je samo prema hrvatskoj manjini u Bačkoj, ističe akademik Dalibor Brozović. Po njegovoj ocjeni u Bačkoj se pokušava denacionalizirati dio hrvatske nacionalne manjine, inače jezično, to jest dijalektno, uglavnom istovjetan s istoimenim Hrvatima (Bunjevcima) u trima drugim državama – BiH, Hrvatska i Mađarska. „Denacionalizacija se želi provesti tako da se osnuje nova samostalna nacionalna manjina s novim "bunjevačkim standardnim jezikom". Tu se zanemaruje međudržavni sporazum o manjinskoj problematiki između Hrvatske i SiCG, a pri tome se zanemaruje i stvarnost i znanost, uključivo i samu srpsku najkvalificiraniju jezikoslovnju znanost", tvrdi akademik Brozović.

Demokratski savez Hrvata Vojvodine (DSHV) potkraj mjeseca siječnja ocijenio je „aktivnosti državnih tijela“, koje žele umjetnim putem od jednoga regionalnog govora načiniti službeni jezik, protivne brojnim „međunarodnim i domaćim propisima, a prije svega nedavno ratificiranoj Europskoj povelji o regionalnim jezicima i jezicima manjina“. U DSHV-u su uvjereni da to nijekanje hrvatske pripadnosti bačkih Bunjevaca i pokušaji stvaranja posebna jezika od njihova dijalekta imaju isključivo političke korijene koji su ne samo protucivilizacijski i nedemokratski nego su i bez ikakva lingvističkog ili pravnog utemeljenja. Zoltan Bunjik, pokrajinski tajnik za obrazovanje i kulturu u Subotici, u izjavi za Subotičke novine rekao je kako je iznenađen burnom reakcijom Hrvata, te da to „ne pridonosi rješavanju toga pitanja“. Potvrdio je kako se priprema procedura koja prethodi odluci, te da je zahtjev stigao prije više od godinu dana od Bunjevačkoga nacionalnog savjeta. Dodao je kako su odgovorno prišli tom zadatku i da su tražili stručno mišljenje VANU, SANU i HAZU. Akademik Brozović pita treba li baš u Europi na početku 21. stoljeća od dijela jednoga dijalekta stvarati standardni jezik, to jest jezični instrument moderne civilizacije, budući da nema sumnje da su bački Bunjevci u Srbiji isto što i ostali u drugim trima državama. Napominje kako se čitava ta problematika tretira u Bačkoj kao mjesna, bez potrebe za nekim širim publicitetom, bez teorijske obradbe, uza snažnu, ali diskretnu potporu raznih viših vlasti. „Računa se s time da se mediji ne čitaju izvan vlastite regije, da se međunarodna politička, kulturna i znanstvena javnost ne angažira bez izvanjskih impulsa i inicijativa, da su hrvatska politika i znanost preuzeti drugim problemima da bi se još brinuli za bačke Bunjevce“, napominje Brozović. Smatra kako se ne može reći da je u suvremenoj Vojvodini manjinska politika danas loša, iznimka je međutim, kako napominje, samo politika prema hrvatskoj manjini u Bačkoj. Nema za to kakva razumna i uvjerljiva razloga, to su predrasude, ostatci starih navika i još koješta, ali ništa opravdano, osobito danas, ističe Brozović. Marko Samardžija, voditelj Katedre za hrvatski standardni jezik Odsjeka za kroatistiku zagrebačkoga Filozofskog fakulteta, ocijenio je nedavno u tjedniku za kulturu Hrvatsko slovo prijedlog samozvanih „etničkih Bunjevaca“ da se u škole kao izborni predmet uvede jezikoslovlju nepoznat „bunjevački jezik“ uvrjedom zdravu razumu. „Bačke Hrvate treba i u toj prigodi ohrabriti da i dalje govore i čuvaju svoju ikavicu kao najvažniju među svojim prepoznatljivim osebnostima“, kaže Samardžija. Dodaje da uz to bački, banatski i srijemski Hrvati zajedno i složno porade u ostvarenju prava da svagdje gdje žive uče hrvatski standardni jezik, općenacionalnu vrijednost kojom su nas zadužili naši predci i koju smo obvezatni prenijeti svojim potomcima.

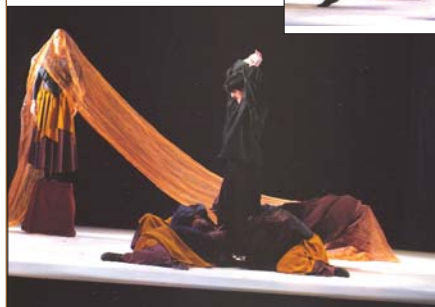
*[Hina]***Vancaga****O polugodišnjem radu i planovima škole**

Nakon zaključenja prve polugodine i prijave učenika u srednje škole, ocjenu polugodišnjeg rada i planove ukratko nam je priopćio Joso Ostrogonac, ravnatelj Općega prosvjetnog središta na Vancagi.

– Održali smo polugodišnje sastanke nastavničkoga zbora, i ocjenjivanje, a ukratko možemo zaključiti da je polugodina bila uspješna, s tim da kao i uvijek ima određenih problema što se tiče nekih predmeta, primjerice s matematikom i pravopisom učenici imaju najviše problema. Zadaća nam je da riješimo odgojno-obrazovne zadaće koje smo zacrtali u pedagoškom programu. Inače prosjek nam se kreće oko 3,9-4, u nekim predmetima smo bolji, u nekima slabiji. Hrvatska nastava jedna je od istaknutijih, imamo samostalne skupine u gotovo svim razredima, a u prvom razredu imamo 16 učenika. Osmoškolci su obavili pismene prijame ispite, a pripremaju se za usmene. Dvije naše učenice školovanje će nastaviti u pečuškoj Hrvatskoj gimnaziji Miroslava Krleže. S roditeljima su bile u posjetu našoj gimnaziji, a i roditelji i djeca prezadovoljni su onime što su vidjeli. Upise u novu 2006./2007. školsku godinu održavamo 20.-21. ožujka. Prema izjašnjenju roditelja, očekujemo dva prva razreda, 37-38 učenika. Dolazi nam cijela skupina koja uči hrvatski jezik u vrtiću, jer su roditelji izrazili želju da djecu i nadalje upišu na hrvatski jezik. Uvjeren sam da će svi ovi školski programi, natjecanja, priredbe poput prela i Markova, te suradnja s gradom Labinom, razmjena učenika, pridonijeti unapređivanju nastave hrvatskoga jezika. Primjerice, učenici dviju škola dopisuju se e-mailom. Od planova mogu spomenuti da u našem vrtiću na proljeće ove godine želimo organizirati susret hrvatskih vrtića iz Baje i okolnih naselja od Santova do Bačina. Bit će to prilika da se djeca predstavljaju malim prigodnim programom, upoznaju, druže i zajedno igraju. I meni je jako bitno piše li se Vancaga ili Fancaga. Budući da sam rodom iz Gare, ja kažem Vancaga, a od mještana primam da su oni Fancagani, ali je mnogo važnije da imamo bogat kulturno-prosvjetni rad, da kolege koji maksimalno stoje iza toga vrlo rado pomažu u svemu iako nisu pripadnici hrvatske manjine. Počeli smo pripreme za Markovo, pišemo natječaje, pregovaramo s KUD-om „Tanac“ iz Pečuha da uljepša ovu našu svečanost. Dječja plesna skupina i pjevački zbor pripremaju se pak za Županijsku narodnosnu smotru, na susret plesnih skupina koji će se održati u Gari i susret pjevačkih zborova i orkestara u Santovu.

S. Balatinac

Početkom veljače Hrvatski plesni ansambl Luč gostovao je na Srednjoeuropskom sveučilištu. Plesači Ansambla izveli su već poznatu koreografiju Antuna Kričkovića Gemme te njegovu najnoviju koreografiju Héjanász, koju je

umjetnik koreografirao na glazbu Béle Bartóka Sonata na udaraljke i dva glasovira. Koreografiju Héjanász će u okviru budimpeštanskog Proljećnog festivala Hrvatski plesni ansambl izvesti 22. travnja 2006. godine u Palači umjetnosti. *Foto: Béla Kanyó*

Iz hrvatskog tiska

MIKIŠTROF – Za otvaranje graničnoga prelaza. Austrijski Zemaljski poglavar Hans Niessl je zato da se otvori mali granični prelaz na saveznoj cesti B10 u Mikištrofu. To je potvrdio nedavno u Pešti pri sastanku sa zastupnici ugarske Vlade. Sastao se je s ministrom za EU posle Etelom Baráthom, i državnim sekretarom Ferencom Csákom. **Stručnjaci čedu pregledati prelaze.** „Granica prema Ugarskoj je Šengenova granica i ovdje se moru držati standardi za sigurnost“, tako kaže Niessl. Grupa stručnjakov će se u dođuci tajedni baviti otvaranjem daljnjih graničnih prelazov. Političari su se pri sastanku nadalje bavili politikom o energiji u regija. Oni su se sprogovorili za podupiranje obnovljive i alternativne energije. **Protivnici prelaza ne razumu postupanje.** Štefan Mikula, načelnik Novoga Sela, je protiv otvaranja graničnoga prelaza na saveznoj cesti B10 u Mikištrofu. On da je zbog toga jur pred godišćem sastao sa

zemaljskim poglavarom i načelniki pogodjenih sel. Pritom se je bilo reklo da se mali prelaz neće otvoriti. Mikula ne razumi sadašnje Niesslovo postupanje. Općinski tanač Novoga Sela će se u dođućoj sjednici baviti graničnim prelazom. **Prelaz zatvoren pred desetimi ljeti.** Prelaz prema Ugarskoj je zatvoren pred desetimi ljeti kad su otprli novi granični prelaz na istočnom autoputu. S početkom ljeta se za ugarske autopute mora plaćati cestarina ča do granice. To znači da ju moraju autovozači platiti za svaki kratki izlet u susjednu zemlju. Gospodarstvo more profitirati. Polag Mikištrofskoga načelnika Gerharda Zapfla bi i gospodarstvo moglo profitirati od otvaranja graničnoga prelaza, ar da je interes prez Ugarske pre slab. Načelnik Novoga Sela Štefan Mikula je protiv ovoga predloga. On veli da će jedino opet narasti promet krez sela.

Sajam za stambenu izgradnju i promet nekretnina

U budimpeštanskom XIV. okrugu 3. ožujka svečano je otvoren Sajam za stambenu izgradnju i promet nekretnina, koji je trajao do 5. ožujka. S mađarske strane otvorio ga je predsjednik Službe za stambenu izgradnju, državni tajnik László Borsi, a s hrvatske, kao počasni gost Sajma, državni tajnik za pravosuđe Republike Hrvatske Boris Koketi koji je pozdravljajući domaćine i publiku rekao: Izuzetna mi je čast i zadovoljstvo biti na ovome sajmu i vidjeti kako je mađarsko gospodarstvo napredovalo. Moram naglasiti da i u Hrvatskoj naše tvrtke iznimno dobro rade i grade. I to ne samo u pogledu stanova već i cesta, mostova i pruga, dakle u širem aspektu gradnje. U tom smjeru vidim i našu daljnju suradnju i napredak, kao što imamo dobre odnose između naših dviju vlada, očekujemo i u gospodarskim odnosima unapređenje i razvoj i, naravno, obostrane uspjehe. Zato još jednom čestitam i želim vam mnogo uspjeha, a pri daljnjima očekujem da bi moguće bilo da iduće godine dovedemo jedan ovakav skup gdje će gostovati i hrvatski gospodarstvenici i ponuditi vaše i naše usluge.

S početkom u 13 sati priredjen je Hrvatsko-mađarski stručni forum za nekretnine, odnosno razgovor za (zatvorenim) okruglim stolom, čija je tema obuhvatila raspravu

hrvatskih i mađarskih stručnjaka o zajedničkim predjelima struke za nekretnine, posebno o stručnim funkcionalnim pravilima, etičkim normama, obrazovnim kvalitativnim sustavima i usklađivanju prava u svezi s osiguravanjem odgovornosti struke. Uslijedilo je službeno potpisivanje tzv. Internacionalnog sporazuma o stručnoj suradnji u prometu nekretnina.

Sudionici okrugloga stola s hrvatske strane bili su: državni tajnik za pravosuđe Boris Koketi, državni tajnik za graditeljstvo, stanovanje i komunalne poslove Aleksandar Russo, dopredsjednik HGK Ivan Polić, savjetnica Snježana Brezović, član vijeća Milena Torbica; a s mađarske strane: predsjednik Službe za stambenu izgradnju, državni tajnik László Borsi, predsjednik mađarskog savjeta za nekretnine dr. József Sztranyák, glavni tajnik Saveza za nekretnine Sándor Kispál, dopredsjednik Europskog savjeta za nekretnine dr. Miklós Németh, ravnatelj škole za obrazovanje u prometu nekretnina Kálmán Netkovszky.

Potom je slijedio kulturni program što ga je izveo HOŠIG-ov plesni ansambl Tamburica predstavivši se s pomurskim plesovima, slavonskim plesom Valpovo, mađarskim plesom iz Karce, podravskim narodnim pjesmama ženskoga trija te bunjevačkim plesovima iz Bačke.

M. Dekić

Ostvareni dolasci i noćenja prijavljenih gostiju za siječanj 2006. u Hrvatskoj

Prema prvim podacima turističkih zajednica, tijekom siječnja na Jadranu boravilo je ukupno 50.655 gostiju, što je 9% više nego lani. Od toga je 32.763 domaćih gostiju, 14% više nego lani, te 17.892 stranih gostiju, što je isto kao u siječnju 2005. godine. U Hrvatskoj (Jadran i grad Zagreb) u siječnju je prijavljeno 75.364 gostiju, što je povećanje od 8%. Od toga je domaćih gostiju 42.285, 11% više nego lani, a stranih 33.079, povećanje od 5% u odnosu na siječanj 2005. Tijekom siječnja na Jadranu je ostvareno 165.416 prijavljenih noćenja, od toga 99.061 domaćih te 66.355 stranih gostiju.

Ove je godine u siječnju zabilježeno 2% više prijavljenih noćenja u odnosu na siječanj 2005. Ostvareno je 4% više noćenja domaćih te 1% manje noćenja stranih gostiju. U Hrvatskoj (Jadran i grad Zagreb) u siječnju je ostvareno 216.480 noćenja, što je 4% više nego lani. Ostvareno je 117.486 noćenja domaćih, 3% više te 98.994 noćenja stranih gostiju, 6% više. U Istri je boravilo 12.832 gostiju (18% više) koji su ostvarili 54.175 noćenja, što je 6% više u odnosu na siječanj prošle godine. Na Kvarneru je boravilo 17.702 gostiju (8% više) koji su ostvarili 55.736 noćenja, što je 5% više u odnosu na lanjski siječanj. Od toga je u Primorsko-goranskoj županiji boravilo 15.019 gostiju (4% više) koji su ostvarili 50.003 noćenja (4% više), a u Ličko-senjskoj 2.683 gostiju (38% više) koji su ostvarili 5.733 (17% više) noćenja. U Dalmaciji je boravilo 20.121 gostiju (5% više nego u siječnju prošle godine) koji su ostvarili 55.505 noćenja, 5% manje nego u lanjskom siječnju. Najviše ostvarenih dolazaka gostiju na području Dalmacije bilježi Splitsko-dalmatinska županija, 8.061 (7% manje), a ostvareno je 17.532 noćenja (14% manje). U Zadarskoj županiji boravilo je 4.183 gostiju (55% više) koji su ostvarili 9.719 (29% više) noćenja. U Šibensko-kninskoj županiji boravilo je 944 gostiju (4% više), koji su ostvarili 4.067 noćenja (56% više). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji je boravilo 6.933 gostiju (1% manje) koji su ostvarili 24.187 noćenja (14% manje). U Zagrebu je boravilo 24.709 gostiju (8% više) koji su ostvarili 51.064 noćenja (13% više). Na prvome mjestu po broju noćenja prijavljenih gostiju u siječnju su Talijani. Zatim slijede državljani Bosne i Hercegovine, Nijemci, Austrijanci, Slovenci, državljani Srbije i Crne Gore, Britanci, Amerikanci i Francuzi.

Pred premijerom Petroviske svadbe

Čihanje perja, korteširanje, ispeljivanje iza stola, pobiranje darov, Vankušni tanac na pozornici

Na *Petrovisku svadbu* jur misece dugo se pripravlja Kazališno društvo dotičnoga južnogradiškanskoga sela, znamda uprav tako, kot su se mogli na to pripravljati i u stvarnosti. Ovu temu su u svoji diplomski djeli prikazale uz ostalo odgojiteljica Ana Geošić, a i Ana Škrapić-Timar, ka je i redateljica ovoga najnovijega igrokaza na petroviskoj pozornici. Uza to, zdavno je od ljudi u selu pobrala stare svadbene običaje i za scenski prikaz priredila tekst, jačke, dijaloge pokojna voditeljica čuvarnice, Ana Milišić-Horvat. Pod nje peljanjem su i mališani čuvarnice predstavili ov igrokaza, a u kazališću odraščeenih dovidob, dva put su mogli pogledati ov kusić, prvenstveno Petroviščani. Ovput je teatarska zajednica i na spominak lani preminule odgojiteljice najprzela ovu šalnu igru, s kom, mora se reći, nismo imali laku zadaću. Stari petroviski svadbeni običaji vekšinom su do dana današnjega sačuvani, živi, dokle neke pravice se moru najti jedino na pozornici. No, u ovi miseci svi mi kotrigi, ki aktivno sudjelujemo na svadbi, smo se vekšom znatiželjnošću obrnuli toj tematiki a i čuli, štali, vidili, doznali smo brojne zanimljive stvari. Negda su svadbe u Pinčenoj dolini držali u fašenjku, nedilju. Zato su išli pozivači dva put pozvati svate, petak ujutro i nedilju ujutro još jednoč. Pred svadbom se je tri dane kühalo i peklo, u petak su žene sukale rizance u juhu, dokle su mlade divičice prošle u selu tanjere, zdile, modlice pobrati. Ljudi su hižnikom nanosili jajca, muke, mliko, kasnije i cukor pak rajz. Rodjakom pak se je šikalo odnesti kokoš, tortu pak poharaj. Subotu je došao krvavi dan svinjam pak kokošam, onda su je zaklali pak su meso pripravili, palačinke pekli, kuglihupe misili. Kako su nam letile misli oko svadbe, pogledali smo i brojne kipice i stariji ljudi su

nam povidali da su se za vrime gospodina Jožefa Strassnera (od 1905. do 1933.) zaručnice smile udati samo u črnom rublju, samo to su hengedovali farnik. Posnašnice su nosile rozastu kikljicu s fertukom pak bijeli pančur, a muži škuro rublje, prez hojzpintlina a pak škornje. Za svadbeni dar su mogli pobrati npr. šalice, lončice, vankušnice, stelno rublje, a što nam je najzanimljivije bilo da su neke zaručnice dobile i ibardan (plašč za mrtvace). Za razliku od Koljnofskoga pira, petroviska svadba ovput nij postavljena u folklorno ruho, nego ju uokvori storiya, kako bogatu divičicu ne kanu dati za siromaškoga junaka a na kraju se još skupazamu. Scenska izvedba počinje s perječihanjem ter predstavljanjem korteširanja, kako su seoske žene kovale veze za ženidbu i udaju, a i u mnogi slučaji su se skupazeli rang i pinezi ter bogatstvo. U sadašnjoj *Petroviskoj svadbi* djelomično će se prezentirati i one pravice ke su jur napol pozabljene kot pobranje darov sa „*Rodi, Bože, rodi ...*”, izvikavanje posnašnicov ter stačilov npr. „*Bukova su kola, a želizne osi, a ov naš stačilo pun je gizdavosti!*” Ili „*Divojke si jaču sve takove jačke, kakove si jaču naše sure mačke!*” a nadalje ispeljivanje iza stola, koje-ga je narod zato izmislio jer su u prošlosti svate pogostili u prvoj (čistoj) hiži, a mjesta jako ni bilo i stačili pak posnašnice su začeli tanac tako da su prik stola skakali. Takaj je pozabljeno da su pod noge mlade žene suke hitali kad je tancala s mladoženjom, a ona je morala to brzo krajhitati da pokaže kako je friška, hitra. Polag toga danas bi grohotno ismijali i tu navadu da je mlada žena morala svojemu mužu svličići čizme, pokazajući s tim svoju poslušnost ter podložnost. Vridnost ovoga spektakla se shranja i u tom da se krez igru čuju petroviske jačke ke su se morali i sami glumci naučiti kot npr. *Parta ma, parta ma ...*, *Zutra mi se rano stani ... Sveti Ivan piše ...*, *Devet lit sam ljubil ...*, *Veselje je va voj hiži ...* itd. Zvana toga kotrigi društva su probuvali skupasabrati sva starinska orudalja, pribore negdašnjih seoskih hiž, a i stare oprave, mjesne narodne nošnje. Na praiizvedbu naše svadbe čekamo sve zainteresirane „goste”, gledatelje 18. marcijuša, subotu u Budimpešti, po riči petroviskoga pozivača:

Zaručnice su vik imale najmanje sedam posnašnicov

„Dobro jutro, dobar poklon dar,
 Poručil vam je Joška gospodar,
 Da se ništ ne kratite, nego si skupa spravite
 U nedilju uvečer na edan veseli pir,
 Na edan baril vina, na ednu pečenju,
 Na zdilu zelja,
 A note će van guslat. Tonija ciganjska banda.
 Pozvani ste svi mali i velikii!”

- Timea Horvat -

I danas je pravica da po večeri sokačice (kuharice) u kuhaču prosu pinez, rekši da si je jedna med njimi ruku požgala pri kuhanju i iz forintov bi se mogla izvračiti

Petroviska svadba oko 1930. ljeta

Trenutak za pjesmu

„Se leži Hrelja”

(XIV. st.)

Se leži Hrelja ...

Mnoge zemlje obidjeh,
 i domom dođoh
 i počteno
 postah.

I na svoji
 baštini
 legoh.

(Natpis na stečku)

Iz povijesti hrvatskog tiska
u Mađarskoj – Naše novine

O predstojećim izborima 1947. godine (I. dio)

Marija Vidaković 31. srpnja 1947. godine u 21. broju *Naših novina* objavljuje članak pod naslovom „Naše žene i izbori“.

Mi Južni-Sloveni nemamo u Mađarskoj svoju političku partiju nego smo podjeljeni po raznim političkim partijama koje 1945. godine prilikom izbora nisu kandidovale ni jednog Srбина, Hrvata ili Slovena.

Naši kandidati će biti najbolji sinovi našeg naroda koji su u toku prošlog najstrašnijeg rata bili prvoborci ... a poslije oslobođenja prvoborci za nacionalnu, kulturnu i socijalnu slobodu našeg naroda u Mađarskoj.

Žene, majke i kćere rade na tom.

Naše novine i u svom idućem broju 1947. godine donose napis pod naslovom „Pred izbore – Kandidati AFS borci za pravo i bolji život Južnih Slovena“.

Od naših izbora proteklo je 22 mjeseca. Za to vreme naša zemlja je prošla kroz niz promena i poboljšanja koje vode ka boljim uslovima života za radni narod i demokratizaciju zemlje. Ta pobjeda demokratskih snaga u Mađarskoj došla je neposredno pred naše izbore ...

U podnaslovu članka se ističe:

O pravima i interesima Južnih Slovena – Pokazalo se da društveni život Južnih Slovena nije poboljšan u onoj mjeri na koje Južni Sloveni imaju pravo kao trudbenici i stanovnici Mađarske Republike.

Zbog tragova prošlosti i zbog nasilja koja su sprovodili pojedinci lokalni vlastodršci i politikameri, mnogi Južni Sloveni ostali su zaplašeni i nisu osetili razliku između prošlosti i sadašnjosti. Prirodna je stvar da su sa sumnjom slušali govore. U izjavama se govorilo o ravnopravnosti, o boljem životu, o demokratiji ... To je izazvalo da su mnogi Južni Sloveni ostali politički i društveno povučeni ...

() Antifašistički Front Slovena je izvojevao pravo da Južni Sloveni dobiju svoje pretstavnike u Parlament. Ti pretstavnici imaju svoju čvrstu moralnu kičmu. Naš narod treba da im da formalno pravo da ga zastupaju u Parlamentu. Naš narod će to listom i učiniti jer želi dobro sebi i svojoj deci.

Odabrao Đuro Franković

„Jezična raznolikost neodvojiva je od biološke raznolikosti, pa je gubitak samo jednog jezika gubitak za ukupni životni potencijal na Zemlji“

Međunarodni dan materinskog jezika koji UNESCO od 2000. godine organizira u čast gotovo 6000 jezika koji se govore diljem svijeta, proslavljen je 21. veljače u sjedištu te organizacije u Parizu. UNESCO je 1999. odlučio proglasiti 21. veljače Međunarodnim danom materinskog jezika, i to radi promicanja jezične raznolikosti i višezjezičnog obrazovanja. Odlukom da se obilježava dan materinskog jezika UNESCO želi podsjetiti da jezici nisu samo živahan dio civilizacijskoga kulturnog naslijeđa, već i nezamjenjivi izraz ljudske kreativnosti i veličanstvene različitosti, rekao je tada glavni direktor UNESCO-a Koichiro Matsuura. Osim uloge komunikacijskoga sredstva i prijenosnika društvenih vrijednosti i identiteta, jezici mogu utjecati i na gospodarski razvoj. No, istraživanja pokazuju kako polovici od 6000 svjetskih jezika prijeti nestanak u idućih nekoliko naraštaja, jer polovicu svih jezika govori samo 10 tisuća i manje govornika, a čak četvrtinu samo tisuću osoba. Obrazovni sustavi širom svijeta i Internet zanemaruju tisuće jezika, što ugrožava i bogatstvo ljudskoga znanja. Prema „Atlasu svjetskih jezika kojima prijeti nestanak“ istaknuti jezici poput engleskog, francuskog, španjolskog, ruskog i kineskog sve brže i više potiskuju manjinske jezike. „Jezična raznolikost neodvojiva je od biološke raznolikosti, pa je gubitak samo jednog jezika gubitak za ukupni životni potencijal na Zemlji“, navodi UNESCO, ističući svoju presudnu ulogu u promicanju normativnih i provedbenih strategija i aktivnosti u očuvanju jezika. Nestanak bilo kojeg jezika gubitak je i osiromašenje za cjelokupni ljudski um i znanje, ističe UNESCO, navodeći kao primjer postojanje niza biljaka s vrlo

velikim ljekovitim učinkom, ali koje su poznate samo tradicionalnim kulturama. Ako se izgube jezici i kulture, nestat će i znanje o biljkama i njihovim ljekovitim značajkama. U posljednjih 100 godina najgore rezultate bilježe gradovi u sjevernoj i južnoj Americi zbog nestanka brojnih indijanskih dijalekata, te u Australiji gdje je nestalo na stotine jezika Aboridžina kao posljedica okrutne asimilacijske politike koja je postojala sve do sedamdesetih godina. U Europi je riječ o čak pedesetak jezika koji su ugroženi, poput keltskih jezika u Velikoj Britaniji, saamskih ili laponskih jezika u Skandinaviji i na sjeveru Rusije te niza inačica jezika kojim govore Romi. U Africi nestaje između 500 i 600 od 1400 postojećih jezika, dok ih je 250 neposredno ugroženih. U Aziji su najviše ugroženi manjinski jezici u mnogim dijelovima Kine, a osobito je težak slučaj „nu-shua“ – „ženskog jezika“, tajnog jezika žena u Kini, koji se razvijao stotinama godina, a zadnja osoba koja ga je znala pisati, Yang Huanyi, umrla je 2004. u 98. godini. Na ovogodišnjoj konferenciji u prigodi 7. međunarodnog dana materinskog jezika, koju je otvorio Koichiro Matsuura, govorilo se o temi nestanka pojedinih jezika. Bivša predsjednica Islanda Vigdis Finnbogadóttir govorila je o posljedicama nestanka jezika, što je i tema dokumentarnog filma „U jezicima živimo – glasovi svijeta“. Film je snimljen na njezin poticaj, a problem se obrađuje kroz niz životnih priča pojedina. Predstavljen je niz poticaja za zaštitu jezične raznolikosti, među kojima i projekt muzeja jezika, koji bi uskoro trebao biti otvoren u Italiji.

bpb

Među običajima Hrvata u Mađarskoj ističu su oni pokladnoga razdoblja. Najpoznatiji je ophod bušara u Mohaču, nastao na tradiciji mohačkih Šokaca, koji je postao prepoznatljivom gradskom manifestacijom i turističkom atrakcijom.

Kako je već običaj vezano uz Poklade, ophod bušara i ove godine obilježen je nizom bušarskih, folklornih i zabavnih sadržaja od 23. do 28. veljače, od Malih poklada do Pokladnog utorka. Unatoč što je snježno vrijeme bilo više nego neugodno, i ovogodišnja priredba privukla je velik broj sudionika i posjetitelja. Opće je poznato da je prvobitno značenje toga pokladnog običaja odbojno, zastrašivanje i odvrćanje zlih sila, duhova što je povezano s prurušavanjem u maske, stavljanjem krabulje na lice, pravljenjem buke škrebetaljkama i drugim, s druge strane pak ispraćanjem i pokapanjem zime te iščekivanjem proljeća.

Počelo je u četvrtak 23. s Malim pokladama, kada se po običaju djeca oblače u maske, koje mi zovemo *mačkare*, ganjaju cure po mohačkim *sokacima*. Natječu se jankele u dječje buše. To je dan kada Čitaonica (Šokački ker) održava godišnju skupštinu, kada se daje obračun za prošlu i proračun za tekuću godinu, izvješće o prošlogodišnjem radu i planovima za ovu godinu, ujedno se primaju novoprijavljeni članovi-kazala nam je Marija Barac predsjednica Hrvatske manjinske samouprave, koja sudjeluje u organizaciji prije svega posredovanjem u dovođenju hrvatskih skupina iz Mađarske, Hrvatske, Vojvodine Bosne i Hercegovine. Toga dana u programu su sudjelovali folklorna skupina s Vade iz novog Mohača, KUD Mohač i tamburaši Mohačke tamburaške škole.

Petka i subota ispunjeni su raznim kulturnim događanjima

Za svaki dan je organiziran bogat kulturno-zabavni program, nastupanje kulturne umjetničkih skupina, otvaranje izložbi, pjevačkih susreta, održavanje plesničica balova.

Mohački bušari u znaku tradicije i novih sadržaja

Središnji je dan bio u nedjelju, ali za mohačke Šokce najznačajnije su Male poklade i Pokladni utork kada mohački Šokci i buše slave intimnije u užem krugu. U nedjelju prijedodne održan je prigodni kulturni program u kojem su pored ostalih nastupile folklorne skupine Hrvata, Mađara i Srba iz prijateljskog garda Belog Mnastira, Omladinski tamburaški sastav Bisereri Drave iz Starina, Folklorna skupina šokačkih Hrvata s Vade i HKUD «Vladimir Nazor» iz Sombora. Od 13 sati buše su ovladale gradom, ispunile ulice svojom bukom i bušarskim plesom. Upriličena je svečana povorka bušara središtem grada, od Kolišća do glavnog trga i prelazak preko Dunava, bacanje kovčega u vodu i peljenje lomače. Šokački bal svirao je Orkerstar «Orašje» iz Vršende.

U ponedjeljak ophod bušara već po običaju na Kolišću i po kućama u okolnim ulicama, pozdravljanje domaćina kako ej nekada bilo.

Utork je vrijeme za zbogom mesu, zbogom zimi, ujedno ej to dan oproštaja buša koje s okupljaju na Kolišću, još jednom obilaze gradom, pali se lomača na središnjem trgu. Ostat će nezaboravan nastup KUD-a Zora iz Mohača, čiji je voditelj najprije morao pomesti snijeg koji je neprekidno padao i prekrrio otvorenu pozornicu. Nakon paljenja lomače bušari su se okupili na šokačkom balu do ponoći kada stiže Čista srijeda i početak Korizme.

Unatoč tome što vrijeme nije pogodovalo, buša i bušarskih skupina nije nedostajalo. Prema popisu ih je bilo čak 451, a možda ih je bilo i više, znači oko 500. Ne zna se točno koliko je bilo gostiju posjetitelja, ali zbog vremena sigurno enije došlo više tisuća ljudi.

Bilo je i nekih noviteta, a to su bušarijahači koji su ove godien nastupili u svečanoj povorci. Ono što još do sada nisu imali, to su maškare iz Poljske. Treba dodati da su mohački bušari ove godine već treći put zaredom gostovali u Poljkoj, a ovo je bio uzvratni susret.

Kako saznajem od Marije Barac, hrvatska zajednica, hrvatska samouprava i Čitaonica nisu u stanju organizirati ovako veliku priredbu, niti imaju za to materijalna sredstva, niti druge uvjete, stoga do već godinama grad mohač organizira. Ali su oni suorganizatori priredbe, suradnja grada i hrvatske zajednice ima niz segmenata, to je prije svega povezivanje s hrvatskim skupinama iz uže i šire regije, kao i s prijateljskim gradovima, primjerice s Belim Manastrom, s kojima se ove godien proslavlja četrdeseta godišnjica suradnje. Među poprtanim sadržajima otvorenje izložbe, posjet spomen-parku Mohačke bitke, izložba u Bazičnom muzeju Dorotty Kanizsai. Niz je bušarskih skupina, a osim toga i Šokački ker ima svoju bušarsku skupinu. Šokaca je mnogo i u drugim skupinama. Sastavni su dio bušarske priredbe šokački balovi, koji su održani u večernjim i noćnim satima. – Ovaj put Folklorna skupina s Vade otvorila je bal, a gosti su nam bili generalni konzul RH Ivan Bandić, gradonačelnik Szeko i parlamentarni zastupnik mohačkog okruga Janos Hargitai. Ponosni smo na to da su mohački Šokci sačuvali taj običaj. Šokačka glazba pak odzvanjala je ovih dana ulicama grada Mohača, a ona s pušta po želji mnogobrojnih turista koji su to tražili – ističe Marija Barac o ovogodišnjim mohačkim Pokladama.

S. Balatinac

Hrvatski bal u Kemlji

Hrvatska manjinska samouprava u Kemlji je ovo ljeto po 28. put organizirala hrvatski bal u selu, 18. februara, subotu. Minuli februar i zato je bio zvanaredan za nas kad smo se dugo pripremali na njega. Poiskali smo ljude ki nas čuda ljet pomažedu, prosili smo od njih nešto za tombolu. Nigdor nij rekao da neće dati.

Čudami su si zauzeli mjesta, kad smo vidili da dvorana Kulturnoga doma ni tako velika, kolikimi su bili došli, jako smo se prestrašili. No, hvala Bogu nikogar nismo pravali domom poslati. Goste smo imali iz Slovačke (Čunovo), Beča, Italije, Nimškoga a i iz cijele okolice. Nismo nek mi Hrvati bili, nego je bilo i čuda Ugrov.

Predsjednica manjinskoga tijela je pozdravila sve nazočne, potom je počeo kulturni program. Jačkarni zbor *Mali Dunaj* je odjačio najnovije pjesme. Drugi su bili tančoši *Konoplja*, i oni su nam pokazali najnoviju svoju koreografiju, a program su zatvorili jačkari Eight Singersa, iz susjednoga sela.

Imali su veliki uspjeh. Na balu nam je svirala petroviska Pinkica. Pukanje tombolov smo morali razdiliti, kad smo jako čuda tombolov imali da nij bilo moguće najednoć ispukati. Glavna nagrada je bila DVD, a na licitiranje smo spustili jedno zrcalo u drivenom okviru, jednu sliku ter dar-košaru.

Naši člani društva su pekli kolače i slastice. To je bilo naš dar gostom. Va našem malom kulturnom domu je ovom prilikom skupadošlo oko 300 ljudi, svi su rekli da tolikimi još nigdar nisu bili ovde. Muzikanti su guslali do ranoga jutra, a i onda nigdor nij kanio još domom pojti. Iz dohotka toga bala ćemo finansirati hrvatske programe, podupirat ćemo hrvatske školare, čuvarnicu s hrvatskim odgojem i penzioniste iznad 80 ljet.

Rado bi ovput zahvalila i muzikantom da su strpljivo špilali cijelu noć i hvalim svim ljudem ki su nas počastili i bili na našem balu.

Marija Novič-Štipković

Mladi Koljnofci u Devinskom Novom Selu

Mladi Koljnofci (MLADIK) su 17. februara, petak, došli na ideju da čedu pogledati svoje hrvatske prijatelje, uglavnom ČRIPovke, u Slovačkoj. Motivaciju za parti je ponudila mesopusna norija i po-

Vesele Koljnofke na balu

pularna grupa – kot u prošli miseci skoro svagdir – petroviska Pinkica.

S odlaskom od Koljnofa je jur bila dobra štimunga, ka je nastavljena na granici kade je i sam graničar konstatirao po opravi da smo ubličeni po modi 1970-ih ljet. Moramo reći: hvala Bogu da su nas Bizonjci čekali, i ovako se nismo zgubili u Požunu. Tako smo došli do maskenbala, na „Maskarny ples“ u Devinsko Novo Selo, ko činilo nam se da je na kraju svita

... lako smo bili malo većimi nego bi to dopustilo mjesto, a čudami zbog betega nisu došli, jako smo se dobro čutili. Tamo su nas jako lipo primili, ovo nam je bilo i viditi po tom da su nas čekali obilni stoli s jilom i pilom, pak i velika ljubav domaćinov.

Petar Mogyorósi

Prelo u Čikeriji

Ove godine na dan čikerijskoga prela još su dvije slične priredbe održane u Bačkoj. Slavio je trokut: Gara, Baja (Vancaga) i Čikerija – reče nam predsjednik Hrvatske manjinske samouprave Miloš Pijuković, glavni organizator prela koje zajednički priređuju Hrvatska samouprava i KUD Rokoko. U programu su nastupili: KUD Mladost iz Vodinaca. Oni su prikazali igre i pjesme iz Slavonije. Prikazao je svoj program i KUD Rokoko (dječje-omladinsko i izvorno društvo) Pribivalo je 250-ak ljudi. „Naši slavonski gosti dan prije bili su u posjetu Baji: pogledali su povijesno-kulturne znamenitosti grada, i tržnicu. Ovo je bio četvrti susret dvaju društava. Godišnje se vidimo obično dva puta: oni dolaze na naše programe, a mi odlazimo na njihov dječji festival Igre na Bedenku – dodaje Miloš Pijuković o suradnji sa slavonskim društvom. Na prelu je svirao TS „Orašje“. Prelo su im uveličali uzvanici Petar Kuntić, zamjenik predsjednika Općine Subotica, ujedno i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, Ivan Bandić, generalni konzul Republike Hrvatske iz Pečuha, Angela Šokac Marković, predsjednica bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj, načelnica sela Čikerije Erika Neszvecskó Bugán, bilježnica Ibolya Patocskai i mnogi drugi. Prelo je u dobrom raspoloženju potrajalo do zore.

S. B.

Iz života budimpeštanske hrvatske škole

Pečuško Hrvatsko kazalište u HOŠIG-u

Svoju predstavu „Plava boja snijega” Grigora Viteza pečuško Hrvatsko kazalište 20. veljače prikazalo je u našoj budimpeštanskoj školi. Pozornica je bila postavljena u predvorju. Djeca od vrtića do gimnazije radosno i znatiželjno su čekala kraljevsku šalu dvorske lude.

Priča o ludom kralju, njegovu ludom dvoru i kraljevini omiljena je već desetljećima, predstavlja hrvatsku klasiku dječje drame. Karikirane likove, njihove ludorije, smiješan govor sa zahvalnošću prima i velika i mala publika. Ova predstava sadržala je posebne atrakcije za djecu: cvrkuću pticu u krletki, „bombu” (prskalicu), puhanje mjhura od sapunice i tradi-

cionalne elemente bajki, npr. ljubav između pastira i lijepe, razmažene princeze, tri pitanja na koja se odgovara pod uvjetom života i smrti te sretan kraj po kojemu pastir zadobije pola kraljevine i princezinu ruku. Međutim, odraslim gledateljima ne izmakne u priči ni do krajnosti pojednostavljeni model funkcioniranja vlasti koja izobličiti, poludi ljude koji su opčinjeni njom: kralja, njegove ulizice: dvorskog mudraca i generala. I oni sami žele doći do nje na različite načine, glupim savjetima ili preko princeze. Vidimo i tehniku održavanja straha, poništenja „protivnika” koja nam je poznata i iz iskustva XX. stoljeća. Među napuhanim, glupim

Foto: Dominika Angebrandt-Garda

likovima možda najpribraniji su profesionalni luda i siromašni pastir koji se u cijeloj priči jedini pokazuju onim što jesu. Bio nam je velik doživljaj pozdraviti Hrvatsko kazalište u našoj sredini, u HOŠIG-ovu prelijepom predvorju.

Klara Bende

Fašenk, fašenk ...

Jedva je prošlo ludovanje „lekovnog četertka” već je stigao i fašenk. Dan kada su se djeca našeg pomurskog sela Serdahela obukla u maškare, veselo prošetala ulicama i usput huškala. Povorka njihova kao svake godine i sad je bila šarena. Izvlačeći iz stare škrinje „canke”, narodne nošnje obukli su se u nje, a na lice vlastoručno napravljene maske stavili, u ruke kuhaču uzeli i veselo posjećivali mještane. Prijepodne su se ispekli „fanki” a popodne su ih već

nudili fašenkam koje su ih po starom običaju nanizali na kuhače. Navečer su se svi okupili u mjesnom seoskom domu radi zabave. Kad je stigla ponoć prestalo je veselje, ugasile su se svjetiljke i počelo je razdoblje mesopusta u kojem nema ludovanja.

„Fašenk se je oženil,
Pepelnico zaručil.
Pepelnica zaručnica
Fašenk mladoženja.”

J. Mihović

Mali serdahelski fašenk

Maškare u HOŠIG-ovu vrtiću

Karneval je stigao u Hrvatski vrtić u Budimpešti 24. veljače 2006. Prije maskenbala djeca su se danima pripremala; 22.-23.-eg bili su otvoreni dani u vrtiću kada roditelji mogu slobodno sudjelovati na zanimanjima. Tih su dana s roditeljima zajedno pripremali maske. Maskenbal je bio organiziran u petak. Naravno, u vrtiću maske se ne natječu jer je riječ o maloj djeci i svatko od njih vjeruje da je najbolji i najljepši. Zato su zajedno pjevali, plesali, uživali u fešti, kušajući domaće kolače. Veseli dan završen je nastupom lutkarskoga kazališta u vrtiću koje je prikazalo komad „U dvorištu Države igara”.

Sve što trebate znati o korizmi i Uskrsu i ... naučiti druge

Što je korizma?

Korizma je vrijeme pripreve za slavlje najvećega kršćanskog blagdana Uskrsa. Nazivamo ju još i *četrdesetnica* budući da traje 40 dana. Ona je vrijeme pojačane pripreve za slavlje Isusova uskrsnuća: molitvom i djelima ljubavi i pokore.

Zbog čega traje upravo 40 dana?

Vjerojatno neki od vas i ne znaju ili ste jednostavno zaboravili odgovor na to pitanje. No, zajednički ćemo se prisjetiti. Pođimo putem evanđelja. Ono nam govori o Isusovu četrdesetodnevnom boravku u pustinji pred početak njegova javnoga djelovanja. U pustinji Isusa kuša đavao i

pokušava ga odvući na svoju stranu. O tome možete opširno pročitati i mnogo više naučiti iščitavajući Matejevo (4,1-17) i Lukino (4,1-13) evanđelje, a Marko taj događaj samo kratko spominje.(8,12-13).

S kojim danom započinje i kada završava korizma?

Trajanje korizme često zbunjuje i one znatno starije od vas. Zašto? Zato što, uzmete li kalendar u ruke i date si dovoljno truda i izbrojite dane od početka korizme na Čistu srijedu ili Pepelnicu, uočit ćete da traje više od 40 dana. No, mnogi ne znaju, a vi ste tu da ih naučite, da nedjelje ne ulaze u korizmeno vrijeme jer se nedjeljom nije smjelo postiti.

Boli ...

Tijekom liječničkoga pregleda doktor upita:

- Recite mi točno, gdje vas sve boli?
- Doktore, svugdje me boli! Boli me na poslu, kod kuće, u autobusu ...

Temperatura

Mujo u kasno doba noći zove liječnika:

- Doktore, pomagaj! Fata ima temperaturu ...
- Koliko je visoka?
- Ma nema veze koliko je visoka, ali ako baš želiš znati, niža je za glavu od mene.

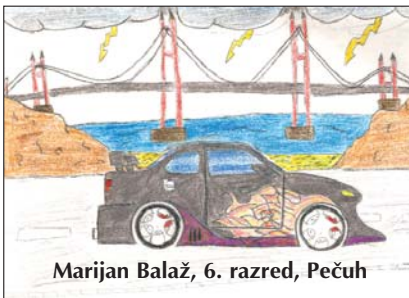
Harry Potter i plameni pehar

U listopadu 2005. održana je svjetska premijera najnovijeg filma o Harryju Potteru i prijateljima, „Harry Potter i plameni pehar“. Najmračnija do sada, ova četvrta filmska epizoda Harryja Pottera, ekranizirana na temelju romana J. K. Rowlinga, pokazuje kako se mladi čarobnjak Harry sreće sa svojim najvećim neprijateljem Lordom Voldemortom. Snimanje ovog nastavka stalo je od 130 do 170 milijuna dolara, ali taj iznos nije velik ako se zna kako je studio Warner Brothers na prošla tri filma o Harryju Potteru zaradio 2,5 milijarde dolara. Peti filmski nastavak Harryja Pottera, „Harry Potter i Red Feniksa“ najavljuje se za 2007. godinu.

Za dječju rubriku

U našoj je školi maskenbal priredn 17. veljače, s početkom u 13 sati. Švatko je prikazao svoju krinku, masku. Bile je Crvenkapica, kraljica, princeza, klauna i vještica. Mi smo bili mala djeca. Naša učiteljica je bila naša odgajateljica. Mnogo smo plesali. Mogli smo kupiti sendvič, kolač i sok. Jako je dobro bilo.

Lejla Kolarić
uč. 6. razreda, Lukovišće

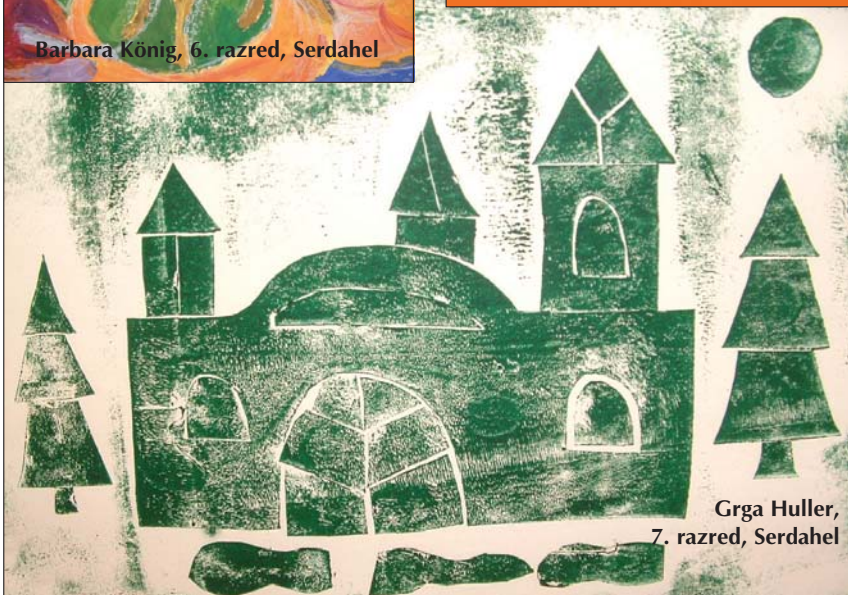
Marijan Balaž, 6. razred, Pečuh

Barbara König, 6. razred, Serdahel

Viktorija Kuzma, 4. razred, Serdahel

Grga Huller,
7. razred, Serdahel

BARČA – Zaklada „Barka“ iz Barče organizirala je osamdesetosatni tečaj hrvatskoga jezika za trajno besposlene u Lukovišću. Od 4. siječnja do kraja veljače popodne, tjedno četiri puta, tečaj je pohađalo 15 osoba, u osnovnoj školi. Jezik je podučavala nastavnica Ana Popović-Biczak. Sudionici su bili na različitim razinama znanja jezika. Neki su se sada upoznali s osnovama hrvatskoga jezika, neki su imali neke „pričuve“ iz osnovne škole, a neki su dobro govorili svoj zavičajni dijalekt. Svi su redovito pohađali tečaj i marljivo učili, jer na kraju tečaja trebali su položiti pismeni i usmeni ispit.

KAPOŠVAR – Hrvatski književnik Antun Nemčić rođen je u naselju Edde u Mađarskoj, a preminuo je u Križevcima. Studirao je pravo i filozofiju u, bio je sudac u i bilježnik Županije križevačke. Bio je pristaša, a pod pseudonimom A. N. Gostovinski pisao je pjesme, „putositnice“, a okušao se i kao romanopisac i komediograf. Po stilu je, a pjesništvo mu je i domoljubno. Za života je dospio objaviti samo knjigu putopisne proze „Putositnice“, koja je nastala tako što je pisac, nesretno zaljubljen, išao u tražeci zaborav. Nemčić je pisao pjesme koje imaju domoljubni uzlet, ali ne odskakuju od srodne lirike u hrvatskome preporodu. Ostavio je i komediju „Kvas bez kruha, ili tko će biti veliki sudac“. Umalo je poginuo kao jedan od glavnih sudionika krvave restauracije. Umro je od u 37. godini. Podrijetlom je iz plemićke obitelji Nemčića-Gostovinskih. U Nemčićevu rodnome mjestu, na poticaj Mađarsko-hrvatskoga prijateljskog društva zadnje nedjelje mjeseca svibnja (28. V.) poznatomu hrvatskom književniku postaviti će Društvo i gradsko poglavarstvo Križevaca spomen-ploču na zid kapele.

ZAGREB – Srednjoeuropska inicijativa (SEI) međudržavna je regionalna asocijacija koja okuplja 17 zemalja članica: Albaniju, Austriju, Bjelorusiju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Češku, Hrvatsku, Italiju, Mađarsku, Makedoniju, Moldovu, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku, Sloveniju, Srbiju i Crnu Goru i Ukrajinu. SEI, kao dio tijeka europske integracije, surađuje s europskim organizacijama i ustanovama, posebice s OEES-om, Europskom unijom i Vijećem Europe. Prijavni obrazac i kriteriji za prijavu za fondove SEI-a nalaze se u prilogu. Prvi rok prijave je do 1. travnja (implementacija srpanj-prosinac); a drugi do 1. listopada 2006. (siječanj-lipanj).

Obnovljeni pokladni običaji Oplakivanje bačve i pokapanje bege

U organizaciji Mješovitog pjevačkog zbora Rozmarin (*prije sam pisao Ružmarin, no kako sam čuo Baćinci kažu Rozmarin, opaska za Živka*), u subotu 25. veljače u Baćinu je prvi put održan obnovljeni Pokladni bal na kojem se u mjesnom Domu kulture okupilo oko 300 sudionika i gostiju. Priredba je započela pjevanjem mađarske himne i bunjevačke prelske pisme Kolo igra, koje su zajednički izveli dječji i omladinski folkloristi te pjevački zbor rackih Hrvata iz Baćina.

Kako je uz ostalo otvrajući priredbu istaknuo voditelj zbora Lajoš Perić, bal je organiziran sa željom da se obnovi višedesetljetna, pa i stoljetna pokladna tradicija rackih Hrvata, običaj oplakivanja bege i bačve („opevanje begeva i hordova“), te da se on preda mladim naraštajima. On se okupljenima obratio i na mjesnom govoru rackih Hrvata, a tom prigodom zahvalio se predsjedniku Franji Anišiću, na doprinosu Hrvatske manjinske samouprave kojim se zalaže za unapređivanje kulturnoga života Baćina.

Pored domaćina Folklorne skupine Vodenica i Pjevačkog zbora „Rozmarin“ u prigodnom programu nastupila su i gostujuća društva. Folklorna skupina Kerekanc iz Fajsza predstavila se izvornim mađarskim pjesmama i plesovima, a pjevački zbor rackih Hrvata iz susjednog, naselja Dušnoka pod vodstvom Matije Mandić Goher s jednom mađarskom i s racko-hrvatskim pjesmama Gora, gora za gorama Kad sam bila od sedam godina.

Omladinska folklorna skupina „Vodenica“ koju vodi Judita Marko Pap, prikazala je splet slavonskih šokačkih plesova. Pjevački zbor Ružmarin, koji je više puta nastupio na mjesnim priredbama otpjevao je nekoliko mađarskih i racko-hrvatskih pjesama Zeleni se vinograd, Visoka je avlija. Kad ja videm plave oči. Treba naglasiti da je za pokretanje zbora najzaslužniji sakupljač narodnog blaga Zoltan Feher. Solistica Tereza Tamasko Szarvas oduševila je svojim glasom, s jednom mađarskom i nekoliko rackih melodija. Njihov je nastup ispraćen ovacijama i gromoglasnim pljeskom, a Lajoš Perić s eposebno zahvalio teta Anica Gužvan Marokić, koja je predala nekoliko melodija i solistici Terezi Tamasko Szarvas.

Događaj večeri bio je obnovljeni stari običaj oplakivanja bačve i pokapanja bege, kako se je u polnoć prije Čiste srijede nekada izvodio u Baćinu, a prikazali su ga članovi mjesnog pjevačkog zbora. Opraštajući se od pokladnog veselja, stupajući u korizmeno, posno razdoblje. U tome su im pripomogli Stipan Anišić i Gabor Dečak u ulozi svećenika.

Obnovljen je običaj, a još je važnije da se uspjelo u okupljanju starijega naraštaja. Iako je bilo gostiju od 20 do 80 godina. Tako su Baćinci zakopali pokladno veselje, odrekli se mesa i vina, i zakoračili u posno vrijeme koje će potrajati do Uskrsa i prve zabave.

Tekst i slike: S. Balatinac

U spomen Josipu Romcu (1932. – 2006.)

„Smrt se neopaženo ulunja. Nitko je ne oglasi. Ni vlast ni bogatstvo ne mogu prekinuti stazu koja grobu vodi. Mrtvi to znaju. Živi treba da dokuče poruku mrtvih. Jedino se u sjećanju živih produžuje vijek. Sjećanje treba izboriti životom. Čestitim, ljudskim. Djelima koja štite od zaborava. Tada smrt ne poništava život. On traje u drugima. U njihovu životu.”

Dragi Prijatelju Joso!

Kada sam rujna 1953. godine prekoračio prag alme mater, Hrvatsko-srpske gimnazije i učiteljske škole na budimpeštanskom Trgu ruža, i nakon nekoliko tjedana – ja, dijete sa sela – priviknuo se na mjesto svoje budućnosti, uočljivi su mi bili tabloi maturanata učiteljskoga smjera, postavljeni na zidu hodnika. Često sam zastao pred jednim gdje ste vas petero: Anka Poljak i Josip Tomašević iz Kačmara, Stipan Petrekanić, Andrija Pijukovićem i Ti iz Aljmaša – nakon početka 1947. godine u Pečuhu i završetka 1951. – bili „naslikovani”. Dragi Joso, priznajem, Ti si mi bio uzor. Možda zato što si bio jedan od prvih učitelja koji si smjelo kročio trnovitim stazama pedagoške neizvjesnosti, ili zbog Tvoga simpatičnog, nasmijanog i vedrog lika.

Kao sin nacionalno svjesnih bunjevačkih roditelja, svijet si ugledao 5. veljače 1932. godine u bačvanskom Aljmašu. Studirao si u Pečuhu i Budimpešti, a potom se opredijelio za medicinski fakultet u Segedinu. Nakon dvogodišnjih studija, na žalost, i Tebe je stigla crna ruka tadašnjega vremena kada si, kao politički nepoćudan, bio otpušten. No, Ti ne posrćeš, nego diplomiraš i postaješ „učom”. Sentivan i Bački Vinogradi bili su ti prvi pedagoške postaje, a u međuvremenu stječeš diplomu visokoškolskog nastavnika zemljopisa i biologije, a poslije i turizma, i na koncu diplomu profesora na budimpeštanskom sveučilištu.

Od 1971. do 1993. g. obnašao si dužnost doravnatelja, odnosno ravnatelja Osnovnoškolskoga đačkog doma.

„U prostorijama stare zgrade naše osnovne škole na Trgu ruža, koja već ni tada nije bjele odgovarala suvremenim zahtjevima, Josip Romac je stvorio pravi obiteljski ugođaj za stotinjak učenika od 1. do 8. razreda. Otrgnuti od svojih roditelja, oni su i u prevelikim

spavaonicama, na željeznim posteljama dobili toplinu koju može pružiti samo pedagoško srce”, piše u Hrvatskom glasniku Marin Mandić.

„Mislim da uspjeh u radu s djecom prije svega zavisi od toga koliko se umijemo približiti djeci. Potrebno je da ona već od prvog dana osjete da ih ovdje vole, to je po mom mišljenju najznačajniji moment u radu našeg kolektiva ... Naše su prostorije skromnije nego u nekim drugim đaćkim domovima, ali je djeci razumijevanje i ljubav potrebna od svega! Roditeljima smo obećali da ćemo se brinuti o njihovoj djeci, pa strogo vodimo računa i njihovom zdravlju. Školski liječnik ih pregleda, šalje ih zubaru, u poliklinike, na specijalnu gimnastiku ako je to potrebno – kaže direktor Romac”, donose naše novine.

Nakon dugogodišnjih borbi s državnim i gradskim vlastima Ti si pospješio izgradnju novoga učeničkog doma. Za uzornu pedagošku djelatnost predsjednik Republike Mađarske u Parlamentu uručio Ti je odličje „Počasnoga križa” brončanoga stupnja. Ni kao umirovljenik nisi znao prestati djelovati za svoj hrvatski rod. Već u prvom ciklusu manjinskoga samoupravnog sustava izabran si za predsjednika Hrvatske manjinske samouprave u II. okrugu grada Budimpešte, što si pošteno obavljao sve do svoje smrti. Sve dok Ti je zdravlje poslužilo bio si aktivan član budimpeštanskoga Hrvatskog izvornog plesnoga društva, a kao turistički stručnjak, na mađarsko-hrvatskim relacijama, pokazao si se jednim od naših najvrtnijih vodiča.

Okrutna smrt zadesila Te je 5. veljače, u 74. godini života. Predvođeni Vjenceslavom Totom, našim franjevcem iz Ostrogona, otpratili smo Te 21. veljače do Tvoga vječnog počivališta na Novome groblju u Kőbányi.

Dragi Joso, počivaj u miru!

Marko Dekić

Hrvatske svjetske igre

Organizacijski odbor Hrvatskih svjetskih igara poziva sve hrvatske športaše diljem svijeta da sudjeluju prvoj hrvatskoj olimpijadi, jedinstvenom športskom i zabavnom događaju koji će se održati u Zadru. Svi sudionici igara poručuju organizatori bit će smješteni u jednom od najboljih turističkih naselja u Hrvatskoj, a do sada prijavili su se sudionici iz dvadesetak zemalja svijeta. Sudionici igara moći će natjecati u devetnaest športskih disciplina, kao što su nogomet na pijesku, odbojka na pijesku... Hrvatska državna samouprava iz Mađarske, na čelu sa predsjednikom Mijom Karagićem, okupila je jednu malonogometnu epiku koja će nastupiti na igrama u Zadru.

KOLJNOF – Koljnofska škola neka dobije status središnje školske baze za mikroregiju Fertőd – Šopron. Time neka se osigura budućnost škole, veli potpredsjednik Hrvatske manjinske samouprave sela Koljnofa i predsjednik Koljnofskoga hrvatskoga društva Franjo Grubić. Naime, i u Mađarskoj postoji trend zatvaranja malih škola, glasi izjava predsjednika Grubića za ORF u kojoj se još ističe: Statusom centralne bazične ustanove bi se mogao očuvati i hrvatski jezik tako da se u osnovnoj školi 30 posto predmeta podučava na hrvatskom jeziku te da svi đaci (132) uče hrvatski jezik. Uslugama hrvatskoga školskog središta koristili bi se i Hrvati iz Šoprona, Vedešina, Umoka, Hečka, Cenke ili Unde. Koljnofska škola bi mogla 1. rujna postati središnja školska baza mikroregije Šopron – Fertőd.

DONJI KRALJEVAC – Dana 27. veljače 1861. godine u Donjem Kraljevcu rođen je Rudolf Steiner. Realnu je gimnaziju završio u Bečkome Novom Mjestu, a studij prirodnih znanosti u Beču. Utemeljitelj je Goetheova instituta, osnivač antropozofije (znanosti o ljudskoj mudrosti), filozof i književnik. Tražeći izlaz iz zabluda modernog čovjeka, dr. Steiner nas upućuje na radikalno mijenjanje svog odnosa prema prirodi i prema sebi samome. Steinerovo učenje o djetetu i odgoju danas se primjenjuje u više od 800 „valdorfskih” škola širom svijeta, mnoštvu vrtića i ima sve više sljedbenika. Dr. Rudolf Steiner umro je 30. ožujka 1925. u Dornbachu u Švicarskoj. Hrvatska manjinska samouprava budimpeštanskoga XV. okruga s Donjim Kraljevcem sklopila je kvadrilateralni ugovor u kojem je potpisnik Sumarton, XV. okrug grada Budimpešte. Kako nas je informirao Stjepan Kuzma, predsjednik HMS, 5. ožujka u okrugu se priredio ophod bušara, u sklopu kojega se predstavio mohački Bušarski klub koji godinama vodi Stipan Daražac. Ophodu su sudjelovali HOŠIG-ovi gimnazijalci, plesno društvo Szilas i mnogi drugi.

HARKANJ – Mješoviti pjevački zbor harkanjskih Hrvata krajem veljače otputovao je u jednodnevni posjet svojim prijateljima u Rakitovicu. Rakitovčani su se s harkanjskim Hrvatima počeli većma družiti prije godinu dana, tako da je njihovo folklorno društvo već boravilo i nastupalo u Harkanju, a sada su harkanjski Hrvati uzvratili posjet. Posjet u Rakitovicu ostvario se pomoću Hrvatske samouprave grada Harkanja, a gosti su sudjelovali pokladnom veselju svojih domaćina u Rakitovicu.

DUNAÚJVÁROS – Hrvatska samouprava grada Dunaújvárosa 21. ožujka u Kazalištu Béle Bartóka organizira hrvatsku književnu večer i kulturni program. U programu sudjeluje više hrvatskih pjesnika, među njima Mijo Karagić, Marko Dekić, Lajoš Škrapić, Katarina Gubinski Takač, Stjepan Blažetin, glumac Stipan Đurić, koji će kazivati stihove, puhački orkestar Dunafer ZRT, muški zbor iz Tukulje, ženski zbor Visoke škole u Dunaújvárosu. Književnu večer vodit će pjesnik i književni povjesničar Stjepan Blažetin.

PEČUH – Hrvatsko kazalište Pečuh, 25. veljače s početkom u 19 sati, poziva na svečanu praizvedbu nove kazališne predstave, nastale na tekst jednog od najpoznatijih hrvatskih dramskih pisaca, svjetskoga glasa Mire Gavranca, „Veseli četverokut“. Ovu komediju na daske Hrvatskoga kazališta postavio je Stipan Filaković.

PEČUH – U organizaciji Kruga pečuško-baranjskih Nijemaca u Mađarskoj, 11. ožujka u Pečuhu je održana međunarodna narodnosna konferencija, u vidu plenarnih izlaganja i rada u sekcijama. Među predavačima bili su Ferenc Csetkó, ravnatelj Regionalnog istraživačkog središta Mađarske akademije, Ivica Đurok, sociolog, István Kosztics, predsjednik pečuške Ciganske samouprave, József Oláh, potpredsjednik Zemaljskog saveza diplomiranih Roma, Ferenc Pozsony, profesor iz Kluža, István Tóth, muzeolog-povjesničar iz segedinskog Muzeja Ferenc Móra. Razgovaralo se o položaju narodnosnog obrazovanja, jezika i identiteta, o povijesti manjina i kulturnom naslijeđu, kolektivnim i osobnim pravima manjina, o manjinskoj socijalnoj politici.

PEČUH – U organizaciji Samouprave grada Pečuha, pečuški gradonačelnik László Toller sve partnere poziva na svečano otvaranje prilagođenog restorana i kuhinje Hrvatsko-mađarskog obrazovnog središta Miroslava Krležje. Svečano otvaranje bit će 20. ožujka s početkom u 11 sati i 30 minuta, uz pozdravne riječi pečuskoga gradonačelnika. Svečani program izvest će učenici Hrvatske škole Miroslava Krležje, a novu zgradu na upotrebu predat će ravnatelj Hrvatske škole Gabor Győrvári. O značenju programa PHARE CBC, koji je omogućio ovo znatno ulaganje, govorit će u ime odobratelja programa VÁTI Kht. Mihály Galovicz.

Petroviska svadba 1925.

Hrvatska samouprava XII. okruga i Kazališno društvo Petrovoga Sela srdačno Vas pozivaju na igrokaz – PETROVISKA SVADBA. Misto: Jókai Klub, Budimpešta, XII. Hollós út 5. (Autobus 21: Moszkva tér, Svábhegy). Vrime: 18. marcija 2006. (subota), u 18 sati

Rukometni susret prijateljskih naselja

U okviru prijateljske suradnje Općine Petrijevci i Hrvatske samouprave sela Santova, koja ove godine obilježava desetu obljetnicu, u Santovu je upriličen susret domaćega RK „Bačka” i RK „Petrijevci”. U nadmetanju ženskih ekipa u izjednačenoj borbi domaće su rukometašice bile bolje za tri pogotka, uz konačni rezultat Santovo – Petrijevci 25 : 22. Kod muških su se gosti

pokazali uspješnijim, nadigravši domaćina s velikom razlikom 37 : 22. No rezultat u ovakvim susretima i nije najvažniji, pa je „treće poluvrijeme” proteklo u prijateljskom ozračju, i uza zajedničku večeru. A što je još važnije, dogovoren je i novi prijateljski susret, koji će biti organiziran u Petrijevcima tijekom kolovoza ove godine.

Tekst i slika: S. B.